

САВЧУК Г. М. *Формирование учебного репертуара хорового коллектива как важный фактор в процессе подготовки будущего учителя музыки.*

Формирование профессиональных качеств учителя – хормейстера тесно связано с творческой деятельностью в общеобразовательной школе и других средних специальных учебных заведений, поэтому актуальной является проблема совершенствования музыкально – педагогического образования путем внедрения в учебный процесс профессионального, грамотно подобранного учебного репертуара для одной из ведущих дисциплин в системе обучения будущего учителя музыки – хорового класса.

Ключевые слова: *хоровой класс, репертуар, учебные программы, хоровые произведения, музыкальные жанры, концертная деятельность, заочный отдел.*

SAVCHUK G. M. *Forming of educational repertoire – important element in the process of preparation of music master.*

Forming of professional qualities of teacher – a choir-master is closely related to creative activity at general school and other middle special educational establishments, therefore actual is a problem of perfection musically – pedagogical education by introduction in the educational process of professional, correctly neat educational repertoire for one of leading disciplines in the departmental of future music master teaching – choral class.

Key words: *choral class, repertoire, on-line tutorials, choral works, musical genres, concerto activity, extra-mural department.*

Степанова О. Г.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ТЕОРИЯ ІНТЕГРАЦІЇ У ФІЛОСОФСЬКІЙ І ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті розкривається поняття “інтеграція в освіті”; як результат аналізу відповідної літератури виділяються компоненти досвіду інтеграції та її основи; окреслюються ознаки інтеграційних процесів; в якості значимих для подальшого дослідження даної проблеми виділяються два способи інтеграції – інтегративні підходи та інтегративні курси.

Ключові слова: *інтеграція, диференціація, координація, синтез, інтегративний підхід, інтегративний курс.*

Досягнення поставленої мети потребує всебічного аналізу філософської і психолого-педагогічної літератури, в якій розглядаються основні теорії інтеграції, її структура та сутність.

Наведемо визначення терміну “інтеграція” з точки зору філософів, психологів і педагогів.

Філософський енциклопедичний словник [8, с. 115] трактує поняття “інтеграція” (лат. *integratio* – відновлення, поповнення, від *integer* – цілісний, повний) як стан зв’язаності окремих диференційованих частин і функцій

системи, а також процес, що приводить до такого стану. Отже, у загально-філософському змісті інтеграція включає як сам процес взаємозв'язку певних компонентів, так і кінцевий результат досягнення їх цілісності.

На думку багатьох філософів (Б. І. Липського, С. С. Гусєва, Г. Л. Тульчинського та інших [5]) термін “інтеграція” почав вперше вживатися в науковій практиці відносно поняття “картина світу”. Зокрема Г. Герц розумів під цим сукупність образів, що склалися в свідомості вчених в результаті їх взаємодії з певними фрагментами реальності. Взагалі, філософи розглядають картину світу в якості інтеграційного поняття, що “представляє собою заданий набір характеристик, що визначає основні властивості досліджуваної реальності і способи прояву цих властивостей з точки зору представників конкретної дисципліни” [5, с. 120].

В педагогічному словнику [2, с. 49] поняття “інтеграція” (від лат. *integer* – цілісний, повний) розглядається як процес впорядкування і структурування відношень єдності.

Різні автори трактуючи поняття “інтеграція”, сходяться до думки, що інтеграція – це загальносистемна якість, атрибут природи і суспільства в цілому. Г. Ф. Федорець вважає, що “в теорії систем інтеграція називають, з одного боку, стан взаємозв'язків окремих елементів системи, а, з іншого, процес, що обумовлює такий стан” [7, с. 32].

Щодо психологічних основ інтеграції, то П. Г. Кулагін вважає, що вони були закладені вченням І. П. Павлова про динамічний стереотип і другу сигнальну систему, в якому доведено необхідність інтеграції, бо вона лежить в основі самої природи мислення, диктується об'єктивними законами вищої нервової діяльності, законами психології та фізіології [4].

Аналіз інтегративних процесів в педагогічній теорії і практиці можна знайти в публікаціях В. С. Безрукової, М. М. Берулави, В. І. Загвязинського, Н. В. Кузьміної, В. М. Максимової, С. Ю. Тюннікова, Г. Ф. Федорець, М. К. Чапаєва та інших. В їх роботах розглядаються проблеми інтеграції знання в змісті освіти як відображення повної і часткової наукової взаємодії, дослідження інтеграції як загальнонаукового та педагогічного поняття, виявлення її механізмів, факторів, рівнів, компонентів, засобів, найсуттєвіших характеристик і функцій в різних системах.

На основі наукових праць вказаних вчених можна виділити основні ознаки інтегративних процесів в змісті освіти:

– Інтеграція будується як взаємодія різнорідних, раніше розрізнених елементів.

– Інтеграція пов'язана з якісними і кількісними перетвореннями взаємодіючих елементів.

– Інтеграція має власну логіко-змістову основу.

– Інтеграційні процеси мають власну структуру.

– Педагогічна направленість і відносна самостійність інтеграційного процесу розгортання взаємодії різних елементів змісту освіти на єдиній логіко-змістовій основі приводить до виникнення певної цілісності, що виконує в навчально-виховному процесі певні функції; одночасно реалізація інтеграційного процесу дає початок новим взаємодіям.

Ми поділяємо думку Н. В. Кузьміної [3, с. 119] про те, що “сукупність стає інтегративною за умови, якщо вона не зводиться до суми всіх складових, а приводить до виникнення інтегральної якості – системи корпоративних властивостей, які представляють собою індивідуальну визначеність і які предметно не представлені і не спостерігаються... Інтеграція виправдана і доцільна лише в тому випадку, якщо отримане цілісне новоутворення має нові якісні характеристики, що не містяться в інтегрованих предметах”.

Як слідує з вищесказаного, інтеграція виправдана лише в тому випадку, якщо продукт інтеграції має кращі властивості, ніж сума елементів інтегрованих підсистем. Інтегративний процес приводить до прояву якісно нової цілісності об'єднаних частин, а в ході інтеграції здійснюється взаємна трансформація синтезуємих частин, а також їх асиміляція цілим – освітньою програмою, навчальним предметом, курсом, темою.

На наш погляд, найбільш повним є визначення В. О. Ігнатової, яка розглядає інтеграцію як процес і результат взаємодії окремих диференційованих елементів і функцій системи, які приводять до взаємозв'язаного функціонування всієї системи.

Узагальнюючи розуміння інтеграції вищезгаданими авторами, можна виділити наступні визначення цього поняття. Інтеграція – це:

– явище об'єднання знань, способів пізнання чи діяльності на певній основі;

– об'єктивний процес синтезу знань, що сприяє цілісному сприйняттю об'єкта, процесу чи явища;

– метод вивчення цілісності об'єкта, явища чи процесу;

- методологічний принцип пізнання;
- логіко-методологічний інструмент дослідження явищ синтетичного характеру;
- процес побудови цілісності і його результат;
- спосіб розширення кордонів пізнання;
- необхідна умова цілісного бачення об'єкта, процесу, явища, проблеми, світу, взаємозв'язку і взаємообумовленості всіх процесів і явищ;
- об'єктивний процес, характерний для систем різного рівня, в тому числі для науки і для освіти;
- розгорнута система зв'язків і відношень без єдиного центру, що має поліфонічний характер;
- процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знань, який об'єктивно детермінований матеріальною єдністю світу, загальним взаємозв'язком, ізоморфізмом структур в якісно різноманітних об'єктах.

Наступним кроком є пошук основ, які б уможливили реалізацію інтеграції в змісті освіти чи окремого навчального предмета. В цьому аспекті заслуговує уваги думка В. О. Ігнатової [1], яка пропонує наступні основи інтеграції:

- єдність і цілісність світу а всіх його підсистем;
- єдність,цілісність та інтегративність пізнання і освоєння дійсності, інтегративний характер мислення;
- єдність і цілісність особистості (єдність і взаємозв'язок усіх її сфер), логіка її розвитку;
- єдність і цілісність навчально-виховного процесу, логіка його побудови, адекватна логіці побудови особистості;
- єдність і цілісність змісту освіти і окремого навчального предмету;
- цільова направленість навчального предмету і логіка його побудови.

Розгляд питання інтеграції привів в педагогіці до виділення інтегративного підходу (Г. В. Абросимова, М. М. Бєрулава, В. К. Кириллов, А. А. Макареня, М. С. Пак).

Щодо точки зору інших авторів,то М. С. Пак [6] зокрема відзначає,що освіта у сучасній вищій школі ефективно здійснюється на основі методології інтегративного підходу (єдності системного, комплексного, діяльнісного, аксіологічного, інноваційного, особистісно-орієнтованого, оптимізаційного та інших підходів), який включає три обов'язкові компоненти: предметний, функціональний та історичний; і виконує три

функції: методологічну, формуючу (навчаючу, виховну, розвиваючу) і системотворчу (інтегративну). Теоретичні основи інтегративного підходу за М. С. Пак базуються на наступних ведучих

1) ідеях:

– реалізація інтегративного підходу до освіти як поліфункціонального феномена;

– об'єктивна обумовленість інтегративного підходу до освіти інтегративними процесами;

– побудова концепції інтегративного підходу до освіти на основі врахування специфіки мови, її гуманітаризації, її аспектів і мотиваційної сфери тих, хто навчаються.

2) принципах:

– направленості;

– поліфункціональності;

– багатоаспектності;

– єдності інтеграції та диференціації;

– дидактичної багатозначності;

– багаторівневості.

3) дидактичних закономірностях:

– цілісності реалізації психолого-педагогічних, дидактико-методичних та інших факторів мовної освіти;

– єдність і різноманітність професійної підготовки тих, хто навчається;

– взаємообумовленість інтеграційних процесів в навчанні і методичної системи в цілому;

– єдність процесів інтеграції і диференціації;

– цілісність цільових, змістовних, процесуальних, організаційно-керівних і результативно-оціночних сторін діяльності тих, хто навчає і тих, хто навчається;

– обумовленість інтеграційних процесів єдиною системою діяльності (пізнання, праці, спілкування);

– цілісність вивчення мовних і педагогічних об'єктів пізнання.

О. В. Козлова вважає, що специфіка педагогічної інтеграції заключається в тому, що інтегративні начала на першому освітньому рівні проявляються в процесі формування окремих навчальних елементів і їх зведення в знання цілої професії, її стандарт. Другий рівень інтеграції представлений міжпредметними зв'язками. На найвищому рівні інтеграції

розташовані: взаємозв'язок загальної і професійної освіти, педагогічні і технологічні знання тощо.

Отже, інтеграція змісту освіти реалізується на практиці двома способами: на основі застосування інтегративного підходу і за допомогою включення в процес навчання інтегративних курсів. Таким чином, в даній статті розкрито поняття “інтеграція в освіті”, як результат аналізу відповідної літератури виділено компоненти досвіду інтеграції та її основи, окреслено ознаки інтегративних процесів, виділено в якості значимих для подальшого дослідження даної проблеми два способи інтеграції (інтегративні підходи та інтегративні курси).

Використана література:

1. *Игнатова В. А.* Формирование экологической культуры учащихся: теория и практика / под ред. В. И. Загвязинского. – Тюмень : Изд-во ТГУ, 1998. – 196 с.
2. *Коджастирова Г. М., Коджастиров А. Ю.* Педагогический словарь : Для студентов высших и средних учебных заведений. – М. : Изд. центр “Академия”, 2000. – 176 с.
3. *Кузьмина Н. В.* Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М. : Высшая школа, 1990. – С. 119.
4. *Кулагин П. Г.* Межпредметные связи в процессе обучения. – М. : Просвещение, 1981. – 96 с.
5. *Липкий Б. И., Гусев С. С., Карпунин В. А., Тульчинский Г. Л.* Начала философии. – Кн. 1 / под ред. Б. И. Федорова. – СПб.: “Иван Федоров”, 2001. – 304 с.
6. *Пак М. С.* Алгоритмы в обучении химии. – Кн. для учителя. – М. : Просвещение, 1993. – 64 с.
7. *Федорец Г. Ф.* Проблемы интеграции в теории и практике обучения (пути развития) учебное пособие к спецкурсу. – Л. : ЛГПИ, 1990. – 82 с.
8. *Философский энциклопедический словарь* / гл. редакция: Л. Ф. Ильчев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

СТЕПАНОВА Е. Г. Теория интеграции в философской и психолого-педагогической литературе.

В статье раскрывается понятие “интеграция в образовании”; как результат анализа соответствующей литературы выделяются компоненты опыта интеграции и ее основы; обозначаются признаки интеграционных процессов; в качестве значимых для дальнейшего исследования данной проблемы выделяются два способа интеграции – интегративные подходы и интегративные курсы.

Ключевые слова: интеграция, дифференциация, координация, синтез, интегративный подход, интегративный курс.

STEPANOVA O. G. The theory of integration in philosophical and psychological-pedagogical literature.

The article reveals the notion “integration in education”; distinguishes the components of the integration experience as the result of the analysis of the corresponding literature; indicates the features of the integration processes; singles out two ways of integration – integrative approaches and integrative courses as significant for the further investigation of this problem.

Key words: integration, differentiation, coordination, synthesis, integrative approach, integrative course.